

Foto: Ondřej Pelánek (phototrip.cz)

Drozd kvíčala

Poznáte drozdy?

Drozdi a kosi, kteří mnohdy žijí v nejbližším okolí lidských sídel, patří k našim nejznámějším ptákům, a to jak díky své velikosti, tak zejména díky svému hlasitému zpěvu. Kos černý a drozd zpěvný si svá hnízda staví často na lidských stavbách, v zahradách, ale i v parcích, na okrajích lesů, nezářídka i v rozptýlené nelesní zeleni. Zatímco určování dospělých ptáků většinou není obtížné, determinace mláďat všech drozdů je poměrně nelehká. Drozd kvíčala se v posledních letech objevuje čím dál častěji i v městských parcích. Jejich pozorování v zimním období na nesklizených jablkách patří k těm nejhezčím z této roční doby.

Drozd brávník je obyvatelem okrajů lesů, ale můžeme se s ním setkat také ve větších parcích. Cvrčaly jsou tažným druhem, který hnízdí na sever od nás, a pozorování v době jarního a podzimního tahu nejsou vzácná. Poslední představovaný druh, kos horský, je druhem se specifickými biotopovými nároky a pozorovat ho můžeme téměř výhradně jen v pohraničních horách.

Kos černý je jedním z nejhojnějších ptačích druhů u nás. Zbarvení starých ptáků je vždy tmavé. Samci jsou uhlově černí s nápadným žlutým zobákem, zejména v hnízdní době, a prakticky nezaměnitelní s jiným druhem ptáka. Samice jsou oproti tomu hnědé a na prsou čárkované. Mladí kosi jsou také tmaví, někteří jedinci mohou mít zbarvení hnědé až narezavělé. Hlavním znakem je, že mají na spodní straně vždy velký počet světlejších skvrn, stejně jako na zádech. V poslední době se, zejména ve městech, objevují leucistické kusy s poruchou pigmentace (části těla mají zbarveny bíle). Téměř vždy můžeme kosa potkat v blízkosti keřů, stromů nebo staveb. Ve volném prostoru se necítí dobře, i let bývá většinou krátký s co nejrychlejším úkrytem v podrostu. Charakteristický flétnový zpěv bývá přednášen z vyvýšených míst, jako jsou střešky, antény, vrcholky stromů apod.

Část kosí populace, zejména samci, zůstává u nás i přes zimu.

Jeho blízký příbuzný **kos horský** je obyvatelem vyšších poloh a u nás se vyskytuje zejména v Krkonoších, na Šumavě, v Jeseníkách a Beskydech. Pro obě pohlaví je charakteristická půlměsíčitá skvrna na hrudi. U samce je čistě bílá, u samice světle nahnědlá. V prostém šatě mimo hnízdní období bývá skvrna mnohdy jen naznačená, ale pozorování těchto přísně tažných ptáků v mimohnízdní době jsou u nás málo pravděpodobná.

Dalším hojným zástupcem tohoto rodu v naší krajině je **drozd zpěvný**. Jedná se o malého drozda s poměrně krátkým ocasem a nápadným skvrnitým zbarvením spodní části těla. Skvrny jsou ve tvaru šipek a nezasahují až úplně do zadních partií břicha. Hruď bývá béžová, při letu jsou spodní křídelní krovky rezavožlutavé. Drozdi zpěvní se pohybují většinou při zemi, kde také sbírají potravu. Podobně jako kos černý je i drozd velmi dobrým a hlasitým zpěvákem. Jeho zpěv ale není tak melodický a flétnový a je pro něj typické časté opakování některých pasáží. Mláďata jsou velmi podobná starým ptákům.

Drozd cvrčala je dalším malým drozdem, u nás se ale vyskytuje pouze v době tahu nebo v zimním období; zcela výjimečně může i zahnízt. Poznáme ho podle výrazné rezavé skvrny na bocích a podle světlého nadočného proužku. Ocas je krátký, spodní křídelní krovky jsou rezavočervené. Nápadný je jejich kontaktní hlas znějící jako „sýýýt“, často slyšitelný v době tahu i uprostřed temné noci. V zimě bývají občas v menších počtech přítomni v hejnech kvíčal.

Drozd kvíčala, obývající otevřenou krajinu, je velký drozd s dlouhým ocasem, často se vyskytuje i ve větších hejnech. Hlava a kostřec jsou šedé, křídla seshora hnědá, spodní křídelní krovky jsou bílé. Hruď je výrazně okrová, spodní strana je rovněž posetá velkým počtem šipkovitých skvrn. Šedá barva hlavy, často jen naznačená, je také hlavním rozlišovacím znakem velmi mladých kvíčal např. od mladých drozdů zpěvných nebo brávníků. V zimě jsou často vidět na jablkách v hejnech, která mohou čítat i stovky ptáků. Velmi charakteristický je také jejich kontaktní hlas znějící jako „tšak-tšak“.

Drozd brávník je naším největším drozdem s příznačnou skvrnitou spodinou těla a za letu nápadnými bílými krajními ocasními pery. Tato pera se objevují už u mladých, sotva vylétlých brávníků. Tečkování na rozdíl od drozda zpěvného pokrývá celou spodní stranu a tečky jsou kulaté. V letu působí spíše jako menší holub, spodní křídelní krovky jsou bílé. Nejčastěji je možné jej pozorovat na okrajích lesů či ve velkých parcích. Jeho sytý zpěv zní již od února z malých lesíků nebo okrajů větších lesů. Charakteristické je jeho drnčivé vábení, které zní jako „cer'r'r'r“ a nezřídka bývá přednášeno v letu.

Libor Schröpper

Drozdi

Určování v přírodě

Ilustrace: Jan HOŠEK

Jan Hošek

Kos horský (*Turdus torquatus*)

Velikost: 24–27 cm

Prostředí: jehličnaté podhorské i horské lesy s podrostem keřů, zde okraje lidských sídel

Výskyt v ČR: tažný druh (III–IV až IX–X), hnízdí pouze v pohraničních pohořích

Stav a početnost v ČR: nejistý trend, 1,5–2,5 tis. párů

leucistní* ptáci světlí až téměř bílí, velká variabilita rozsahu světlého zbarvení

* se sníženou pigmentací

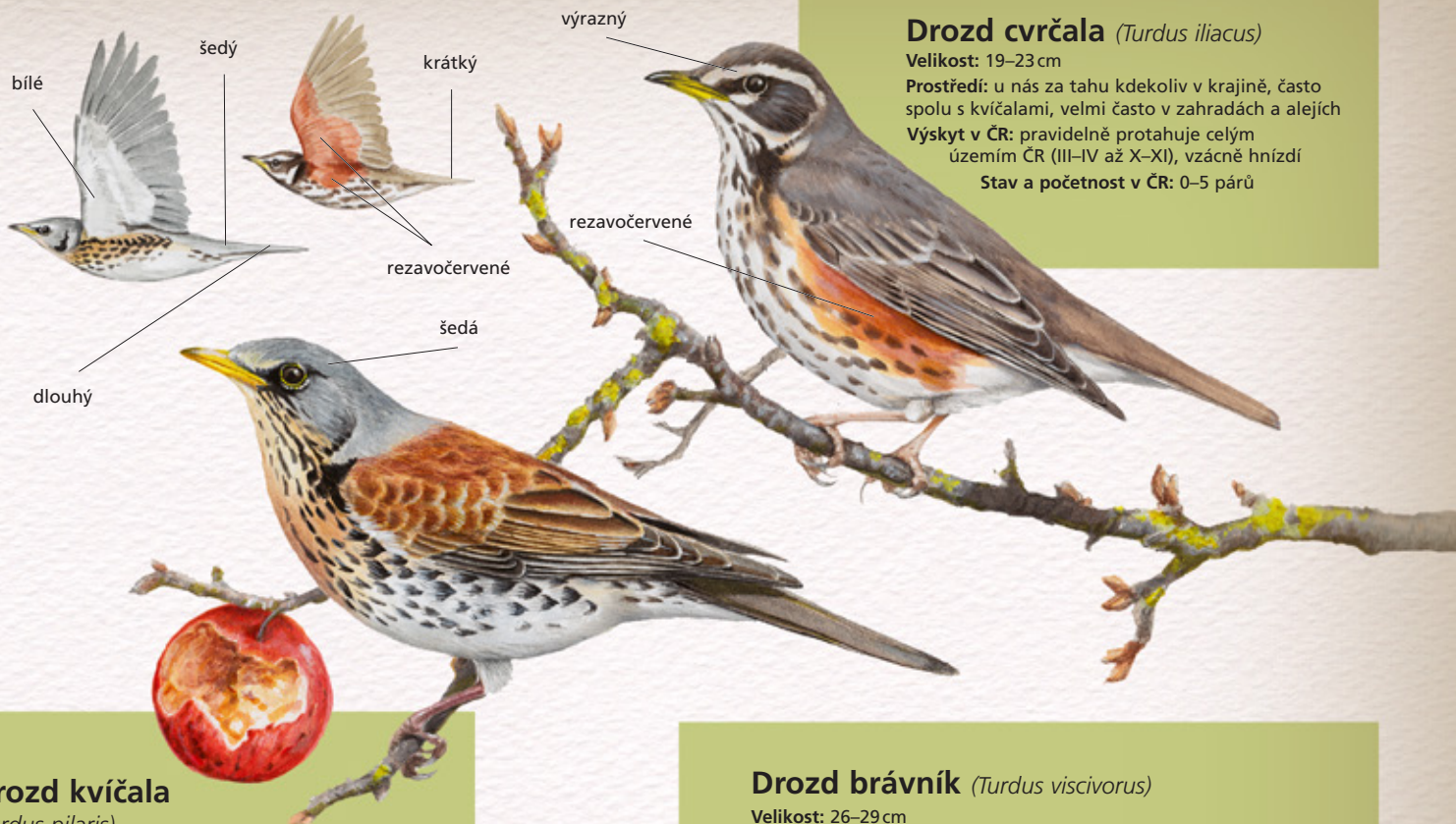
Kos černý (*Turdus merula*)

Velikost: 24–29 cm

Prostředí: synantropní druh, hojný v lidských sídlištích, parcích, zahradách, dokonce i v průmyslových objektech

Výskyt v ČR: část populace je tažná (II–III až X–XI), zbytek, zejména staří ptáci, u nás celoročně

Stav a početnost v ČR: mírný vzestup, 2–4 miliony párů

Drozd cvrčala (*Turdus iliacus*)

Velikost: 19–23 cm

Prostředí: u nás za tahu kdekoli v krajině, často spolu s kvičálami, velmi často v zahradách a alejích

Výskyt v ČR: pravidelně protahuje celým územím ČR (III–IV až X–XI), vzácně hnízdí

Stav a početnost v ČR: 0–5 párů

Drozd kvičala (*Turdus pilaris*)

Velikost: 22–27 cm

Prostředí: okraje lesů, stromořadí, zahrady, často v blízkosti vodních toků, v zimě v zahradách a alejích

Výskyt v ČR: většina ptáků našich hnízdních populací je tažná (III–IV až X–XI). V zimě se u nás objevují, mnohdy ve velkých počtech, ptáci ze Skandinávie a Ruska

Stav a početnost v ČR: stabilní trend, 80–160 tis. párů

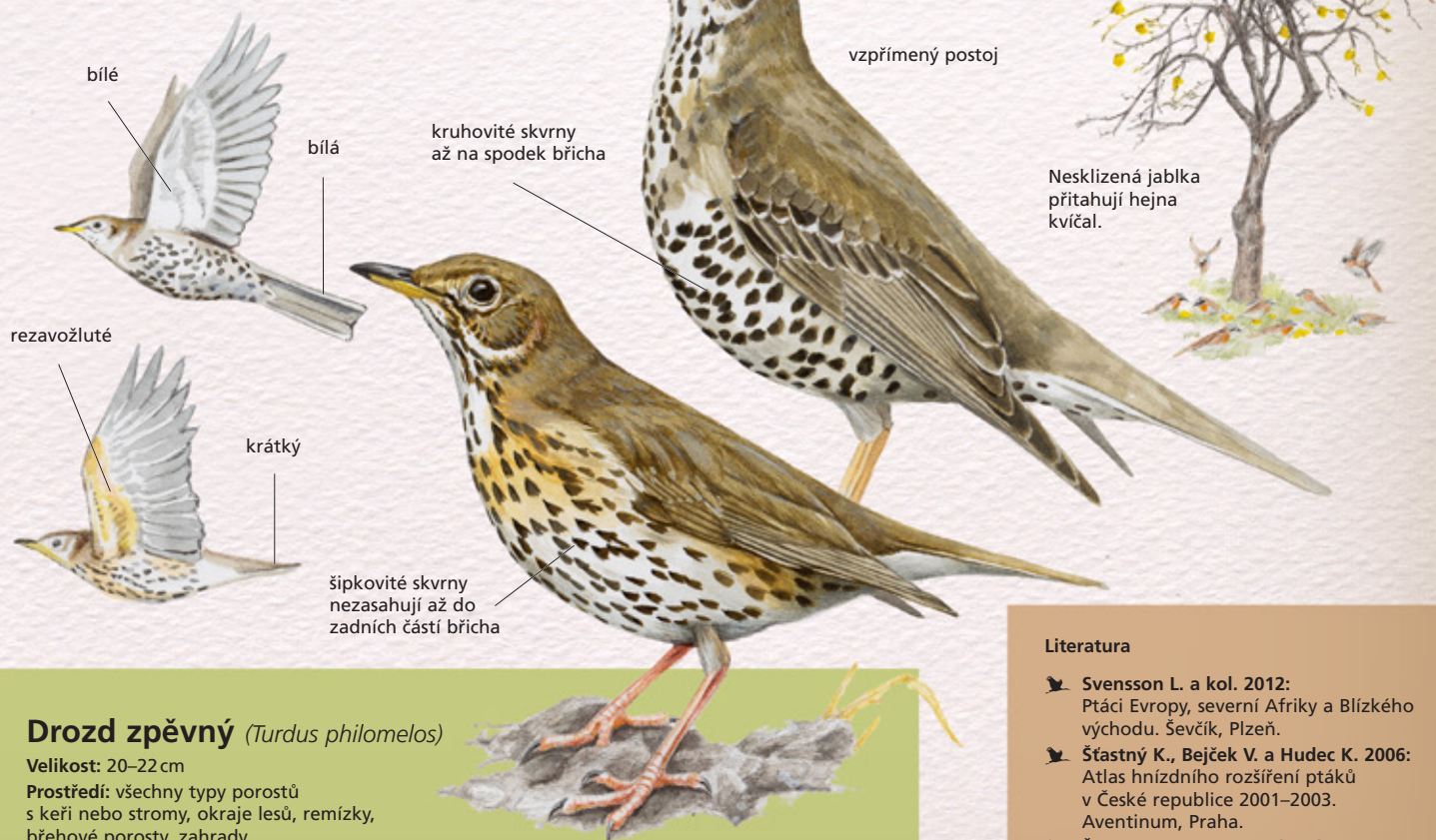
Drozd brávník (*Turdus viscivorus*)

Velikost: 26–29 cm

Prostředí: okraje lesů s pasekami, holinami, často navazující na otevřenou krajinu

Výskyt v ČR: částečně tažný druh (III–IV až X–XI), pravidelně hnízdí prakticky po celém území ČR

Stav a početnost v ČR: mírný vzestup, 40–80 tis. párů

Drozd zpěvný (*Turdus philomelos*)

Velikost: 20–22 cm

Prostředí: všechny typy porostů s keří nebo stromy, okraje lesů, remízky, břehové porosty, zahrady

Výskyt v ČR: tažný druh se zimovišti v okolí Středozemního moře, v době hnízdění často i v nejbližším okolí lidských sídel, velmi hojný je na okrajích lesů, v zahradách, hřbitovech a parcích

Stav a početnost v ČR: mírný vzestup, 400–800 tis. párů

Literatura

- Svensson L. a kol. 2012: Ptáci Evropy, severní Afriky a Blízkého východu. Ševčík, Plzeň.
- Štátný K., Bejček V. a Hudec K. 2006: Atlas hnízdního rozšíření ptáků v České republice 2001–2003. Aventinum, Praha.
- Štátný K. a Hudec K. (eds.) 2011: Fauna ČR, sv. 30/1 – Ptáci 3/1. Academia, Praha.

Stav v ČR: jpsp.birds.cz